

Klauzurní práce z exekučního a insolvenčního práva

Insolvence

Kytarista a violoncellista Bartoloměj Čelný vystupující pod uměleckým jménem Bartoceli přijal nabídku absolvovat se skupinou Zašlé struny šnůru letních festivalů. Za tímto účelem si nechal vyrobit na zakázku u výrobce hudebních nástrojů Houslice s.r.o., elektronické violoncello a u výrobce zesilovačů P. Gibsona violoncellové kombo. Bartoceli uzavřel se společností Houslice s.r.o., písemnou kupní smlouvu, jejímž předmětem byl prodej violoncella vyrobeného na zakázku za cenu 170.000 Kč a zaplatil této společnosti zálohu ve výši 100.000 Kč. S P. Gibsonem se na výrobě komba za cenu 80.000 Kč dohodl ústně, a zaplatil zálohu 40.000 Kč. Doplatky byly splatné 31. července 2018. Oba výrobci dohodnuté cello a kombo vyrobili. Bartoceli violoncello a kombo od výrobců převzal. Když ve zkušebně nástroj a kombo vyzkoušel, byl se zvukem nástroje nespokojený, sdělil tudíž oběma výrobcům, že jejich výrobky nehrají dobře, v důsledku čehož požadoval slevy ve výši nezaplacených doplatků 70.000 Kč a 40.000 Kč. Oba výrobci shledali reklamaci nedůvodnou a v tomto smyslu Bartoceliho i informovali

Společnost Houslice s.r.o., podala na Bartoceliho insolvenční návrh dne 31. října 2018, ve kterém uvedla, že Bartoceli si objednal a odebral violoncello, za které zaplatil jen část ceny ve výši 100.000 Kč a se zaplacením druhé části ceny ve výši 70.000 Kč je v prodlení více než 30 dnů (dokonce více než 3 měsíce) a není schopen tento dluh zaplatit. Jako dalšího věřitele uvedl insolvenční navrhovatel P. Gibsona s jeho pohledávkou 40.000 Kč. K osvědčení pohledávky P. Gibsona připojil insolvenční navrhovatel, emailovou komunikaci mezi ní a P. Gibsonem, fakturu na kombo a dodací list s potvrzením o převzetí komba. K insolvenčnímu návrhu připojil přihlášku pohledávky s přílohami (kupní smlouvou, fakturou a dodacím listem obsahujícím potvrzení o převzetí violoncella. Insolvenční navrhovatel taktéž složil zálohu na náklady řízení.

Insolvenční soud (mimo jiné) vyzval dlužníka (Bartoloměje Čelného) k vyjádření a vyžádal si i vyjádření P. Gibsona. Dlužník se k insolvenčnímu návrhu vyjádřil tak, že se jedná o šikanózní návrh, kterým se insolvenční navrhovatel pokouší přimět jej k úhradě doplatku za violoncello, s jehož kvalitou není spokojen. Současně navrhl, aby soud insolvenční návrh zamítl. K návrhu na zamítnutí doplnil, že návrh neměl být vůbec věcně projednáván, neboť soud jej měl odmítnout jako zjevně bezdůvodný. Jako důkaz dlužník navrhl dopisy, jimiž reklamoval kvalitu violoncella a komba, znalecký posudek a svědecké výpovědi členů skupiny Zašlé struny, kterými chtěl prokázat špatný zvuk violoncella a komba, tedy důvodnost požadavku na slevu z kupní ceny. Sdělil, že 110.000 Kč na úhradu doplatků za nástroj a kombo má k dispozici, což také doložil výpisem z účtu, na kterém měl 200.000 Kč. P. Gibson se vyjádřil tak, že reklamace Bartoceliho není důvodná, neboť špatný zvuk musí být způsoben vadou nástroje, nikoli vadou komba a že mu Bartoceli skutečně dluží 40.000,- Kč. Soud provedl dokazování kupní smlouvou, fakturami a výpisem z účtu dlužníka. Dalším důkazním návrhům dlužníka soud nevyhověl a 1. února 2019 vydal usnesení o úpadku, které odůvodnil zejména tím, že z provedených důkazů zjistil, že dlužník má dva věřitele, jejichž pohledávky jsou po splatnosti déle než 3 měsíce,

v důsledku čehož se uplatňuje vyvratitelná domněnka, že dlužník není schopen svoje závazky plnit, takže jsou naplněny všechny znaky úpadku v podobě platební neschopnosti. K obraně dlužníka uvedl, že je účelová, neboť jak zjistil z webových stránek skupiny Zašlé struny, Bartoceli s předmětným violoncellem a kombem na festivalech hrál.

Otázky

- a) Měl soud odmítnout insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost?
- b) Byl v řízení osvědčen úpadek dlužníka Bartoceliho?

Řešení

a)

Měl soud odmítnout insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost?

I.

Vedení insolvenčního řízení vůči komukoli představuje s ohledem na veřejnost insolvenčního rejstříku a rozsah informací, jež jsou v něm uvedeny, jakož i právní omezení, která jsou s vedením insolvenčního řízení vůči určité osobě spojena, dost výrazný zásah do práv osoby, vůči níž je insolvenční řízení vedeno. Zdaleka ne všechny insolvenční návrhy bývají podávány důvodně. Z uvedeného důvodu obsahuje insolvenční právo prostředek, který slouží k rychlému negativnímu vyřízení insolvenčního návrhu, a tím je jeho odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost. Odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost je upraveno v ustanovení § 128a IZ. Uvedené ustanovení v odstavci 2 uvádí příklad možných podob zjevné bezdůvodnosti. Nejblíže tvrzenému skutkovému stavu je zneužití práv podle ustanovení § 128a odst. 2 písm. c) IZ, tedy stav, kdy podáním insolvenčního návrhu insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka. Pro zjevnou bezdůvodnost je podstatné, že ji soudce musí být schopen rozpoznat přímo z insolvenčního návrhu a z jemu veřejně dostupných informací (zejména z insolvenčního rejstříku).

II.

V posuzovaném případě insolvenční navrhovatel tvrdí úpadek dlužníka, konkrétně jeho platební neschopnost (včetně mnohosti věřitelů, existence pohledávek po splatnosti a neschopnost dlužníka závazky splnit). Insolvenční navrhovatel k návrhu přiložil přílohy, z nichž vyplývá, že návrh může být důvodný. Tím je vyloučena zjevná bezdůvodnost návrhu.

III.

Insolvenční soud neměl insolvenční návrh odmítnout pro zjevnou bezdůvodnost.

b/

Byl v řízení osvědčen úpadek Dlužníka Bartoceliho?

I.

Účelem insolvenčního řízení je řešení úpadku. Insolvenční zákon předpokládá úpadek ve formě platební neschopnosti a předlužení. Pro závěr, že se subjekt nachází v úpadku, je třeba, aby byly naplněny zákonem předvídané podmínky. Z § 3 odst. 1 IZ vyplývá, že úpadek ve formě platební neschopnosti je dán mnohostí věřitelů (tj., že dlužník má alespoň dva věřitele), závazky po splatnosti déle než 30 dnů a neschopností tyto závazky plnit. Ustanovení § 3 odst. 2 písm. b) IZ zakotvuje vyvratitelnou domněnku, že dlužník, který neplní své peněžitě závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, není chopen své závazky plnit. Jelikož jde o domněnku vyvratitelnou, může dlužník odvrátit pro něj nepříznivé následky plynoucí ze zjištění úpadku tak, že se mu podaří insolvenční soud přesvědčit o tom, že své závazky je schopen plnit. Stejně tak nebude možno učinit závěr o tom, že dlužník je v úpadku, tehdy, nebudou-li naplněny zbývající dvě podmínky (tj. mnohost věřitelů a existence závazků po splatnosti déle než 30 dnů). Insolvenční řízení není a nemůže být nástrojem nahrazujícím (ve sporu o pohledávku mezi věřitelem a dlužníkem) cestou nalézání práva před orgány k tomu povolanými, a proto není povinností insolvenčního soudu provádět v insolvenčním řízení dokazování o tom, zda pohledávka věřitele (insolvenčního navrhovatele) v právu skutečně existuje. Důvodem k zamítnutí insolvenčního návrhu věřitele je tedy i to, že v insolvenčním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti týkající se pohledávky, kterou je insolvenční navrhovatel povinen doložit, nebude možné osvědčit pouze listinami, a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výslechem účastníků, výslechem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce.

II.

V posuzovaném případě nebylo v řízení osvědčeno, zda má Bartoceli dva věřitele, neboť existence jejich pohledávek činí dlužník spornou, přičemž závěr o tom, že pohledávky skutečně existují (s ohledem na reklamaci a uplatnění slevy na dodaném zboží), by si vyžádal dokazování nad rámec insolvenčního řízení. Pokud by měl insolvenční soud posuzovat oprávněnost takto uplatněné reklamace, stalo by se insolvenční řízení pouhou platformou, která by měla nahrazovat nalézací řízení. I kdyby insolvenční soud uzavřel, že má existenci obou pohledávek za osvědčenou, pan Bartoceli tvrdil a předložil důkazy o tom, že disponuje částkou, která přesahuje domnělé závazky, přičemž by tak vyvrátil rovněž podmínku, že není schopen své závazky plnit. Dlužníkovi se tedy podařilo vyvrátit domněnku, že není schopen plnit svoje závazky. V řízení tak v rámci projednání úpadku nebyla osvědčena platební neschopnost dlužníka, tedy jeho úpadek.

III.

V řízení nebyl osvědčen úpadek dlužníka Bartoceliho.

Exekuce

Pan Evžen Koláček přenechal na základě smlouvy o zápůjčce peněžitou částku ve výši 45 000 Kč paní Natálii Křovákové. Ačkoliv sjednaná doba splatnosti uplynula, paní Natálie Křováková předmětnou částku ani po výzvě nevrátila. Pan Evžen Koláček se proto rozhodl podat na Natálii Křovákovou žalobu k soudu, kterou žádal vrácení této částky. Okresní soud ve Zlíně mu rozsudkem ze dne 15. srpna 2018, č. j. 78 C 967/2017-45, vyhověl a žalované uložil povinnost zaplatit žalobci 45 000 Kč s příslušenstvím a nahradit mu náklady řízení. Toto rozhodnutí nabylo právní moci a vykonatelnosti.

Protože Natálie Křováková nespĺnila jí soudem uloženou povinnost dobrovolně, podal Evžen Koláček exekuční návrh k Exekutorskému úřadu ve Zlíně – soudnímu exekutorovi JUDr. Jaroslavu Malému. Na základě exekučního návrhu požádal soudní exekutor exekuční soud o pověření k provedení a nařízení exekuce. Soud následně pověřil soudního exekutora JUDr. Jaroslava Malého provedením exekuce. Poté, co soudní exekutor vyrozuměl povinného o zahájení exekuce a vydal exekuční příkaz prodejem movitých věcí, dostavili se jeho vykonavatelé na adresu hlášeného trvalého pobytu paní Natálie Křovákové a začali sepisovat věci, které se v bytě nacházely, konkrétně sedací soupravu, televizor, počítač a pánské jízdní kolo. Proti tomu protestovala její sestra paní Milena Poláčková, která tvrdila, že jsou všechny sepsané věci její, a podala soudnímu exekutorovi návrh na vyškrtnutí těchto věcí ze soupisu. Tomuto návrhu však soudní exekutor nevyhověl, a proto Milena Poláčková proti soudnímu exekutorovi 15 dnů poté, co jí bylo doručeno jeho rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vyškrtnutí věcí ze soupisu, podala žalobu k soudu, kterou se proti soudnímu exekutorovi domáhala vyloučení těchto věcí z exekuce.

Když se o tom, že sestra povinné podala žalobu na vyloučení věcí z exekuce, dozvěděl oprávněný pan Evžen Koláček, rozhodl se, že navrhne zastavení exekuce, neboť mu celý průběh řízení přišel příliš zdlouhavý a nevěřil, že se někdy dostane k původně zapůjčené peněžitě částce. Požádal proto o sepsání návrhu na zastavení exekuce svého advokáta. Ten mu však sdělil, že právní předpisy (konkrétně exekuční řád) neumožňují, aby návrh na zastavení exekuce podal oprávněný, počítají pouze s tím, že zastavení exekuce může navrhnout povinný. Pan Evžen Koláček se proto rozhodl dát na radu svého advokáta a exekuční řízení nechal doběhnout do konce.

Otázky

a/ Postupovala paní Milena Poláčková správně, pokud podala žalobu na vyloučení věcí z exekuce proti soudnímu exekutorovi?

b/ Mohl oprávněný Evžen Koláček podat návrh na zastavení exekuce?

a/ Postupovala paní Milena Poláčková správně, pokud podala žalobu na vyloučení věcí z exekuce proti soudnímu exekutorovi?

I.

V rámci exekuce prodejem movitých věcí může nastat situace, kdy exekutor do soupisu zahrne i věc, která není ve vlastnictví povinného. Exekuční řád upravuje speciální (oproti občanského soudního řádu) možnost obrany třetích osob, a to návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu (§ 68 e. ř.). O návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu rozhodne exekutor do 15 dnů od jeho doručení (§ 68 odst. 2 e. ř.).

Třetí osoba, jejíž věc byla zahrnuta do soupisu, může podat žalobu na vyloučení věci podle § 267 občanského soudního řádu (tzv. excindační žaloba) – srov. § 68 odst. 4. e. ř. Excindační žalobu podle § 267 může navrhovatel podat u exekučního soudu do 30 dnů od doručení rozhodnutí exekutora, kterým nevyhověl, byť jen zčásti, jeho včas podanému návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu; o tom musí být navrhovatel exekutorem poučen a od podání návrhu na vyškrtnutí věcí ze soupisu do uplynutí lhůty 30 dnů od doručení rozhodnutí exekutora, kterým návrhu nebylo vyhověno, a po dobu řízení o žalobě nelze sepsané movité věci prodat.

Účelem excindační (vylučovací) žaloby je poskytnout právní ochranu osobám, které mají k věcem, které byly postiženy výkonem rozhodnutí (exekucí), takové právo, které nepřipouští, aby nařízený výkon rozhodnutí (exekuce) byl proveden, a aby se tak postižený majetek stal zdrojem pro uspokojení oprávněného.

Z ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze vylučovací žalobou uplatnit pouze vůči oprávněnému. V řízení o excindační žalobě je vždy pasivně věcně legitimován oprávněný, popřípadě též další oprávněný, tj. ten, jehož návrh na nařízení výkonu rozhodnutí se považuje za přistoupení k řízení.

II.

V řešené věci soudní exekutor do soupisu pojal věci, které se nacházely v bytě na adrese trvalého pobytu povinné. K těmto věcem však podle svého tvrzení měla mít vlastnické právo sestra povinné paní Milena Poláčková, přičemž podala návrh na vyškrtnutí těchto věcí ze soupisu, čemuž však soudní exekutor nevyhověl. Následně v zákonem stanovené lhůtě podala excindační žalobu u soudu, přičemž tato žaloba směřovala proti soudnímu exekutorovi. Excindační žaloba však nemůže směřovat proti soudnímu exekutorovi, ale proti oprávněnému. Postup Mileny Poláčkové tedy nelze považovat za správný, neboť soudní exekutor na rozdíl od oprávněného Evžena Koláčka není osobou pasivně legitimovanou v řízení.

III.

Paní Milena Poláčková nepostupovala správně, pokud podala vylučovací žalobu proti soudnímu exekutorovi.

b/ Mohl oprávněný Evžen Koláček podat návrh na zastavení exekuce?

I.

Exekuční řízení je ovládáno dispoziční zásadou. Ta se projevuje hned v několika oblastech. Zejména platí, že exekuční řízení je možné zásadně zahájit jen na návrh oprávněného (§ 37 odst. 1 e. ř.). V dispozici oprávněného je však nejen možnost řízení zahájit, ale také se v něm dále pokračovat.

Podle § 52 odst. 1 e. ř. platí, že nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř. lze zastavit exekuci, navrhne-li to oprávněný. Navrhnout zastavení exekuce může oprávněný i bez uvedení důvodu kdykoliv poté, kdy bylo vydáno pověření exekutora k vedení exekuce. Vyhovět návrhu oprávněného nelze pouze tehdy, pokud již dříve exekuce skončila úspěšným vymožením povinnosti včetně nákladů nebo tehdy, pokud pokud nejsou zaplaceny i náklady exekuce (§ 55a e. ř.).

II.

V řešeném případě se rozhodl oprávněný Evžen Koláček podat návrh na zastavení exekuce. Tento postup je projevem dispoziční zásady v exekučním řízení a je s ohledem na shora uvedená ustanovení zákona přípustný. Není pravdou, že by právní předpisy zastavení exekuce k návrhu oprávněného neumožňovaly, resp. vylučovaly. Občanský soudní řád, kterého se použije přiměřeně, výslovně umožňuje zastavit výkon rozhodnutí na návrh oprávněného. S návrhem jiných účastníků než povinného ostatně počítá i exekuční řád (§ 55 odst. 3, § 55a e. ř.). Ze zadání nevyplývají žádné okolnosti, pro které by případně soudní exekutor nemohl návrhu oprávněného vyhovět.

III.

Oprávněný Evžen Koláček mohl podat návrh na zastavení exekuce.